

*Турченко Ольга Григорівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

*Груценко Юрій Іванович,
здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА І ДЕРЖАВНА БЕЗПЕКА: ПОЛІВАРІАНТНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

У найбільш загальному розумінні національна безпека складає зміст забезпечення національних інтересів, зміна національних пріоритетів тягне за собою коригування змісту національних інтересів, що впливає на зміст національної безпеки. Система національної безпеки спрямована на недопущення можливих загроз національним інтересам, а в разі їх виникнення – на їх нейтралізацію та мінімізацію їх впливу. Наявність загроз національним інтересам обумовлює проблеми зміцнення, забезпечення національної, державної безпеки.

У статті доводиться, що «національна безпека» – це найважливіший складник правопорядку та гарантія національного суверенітету держави, гарантія захисту національних інтересів. Як поняття національна безпека має певну універсальність, що виражає ідею єдності станів безпеки, незважаючи на її поліпредметність. Така суперечність може бути усунена шляхом правового закріплення загроз безпеці, їх масштабів, законодавчого визначення способів реагування на загрози, компетенції органів влади щодо їх усунення.

Поняття «національна безпека», «державна безпека» і «безпека держави» є семантично схожими, але нетотожними, категорія «національна безпека» є ширшою за категорію «державна безпека» і співвідносяться як ціле і складник.

У статті продемонстровано поліваріативність визначення дефініцій «національна безпека», «державна безпека», «безпека держави» та їх співвідношення; досліджено генезу запровадження та змін цих категорій у законодавстві України.

Автори погоджуються з тезою, що під час формування сучасної концепції безпеки має бути здійснено принциповий вибір між концепціями, орієнтованими тільки на захист інтересів осіб, нації чи окремих держав, і концепціями цілеспрямованого впливу в інтересах нації, осіб і держави для найбільш повного задоволення їх потреб як цілісного організму.

Ключові слова: безпека, національна безпека, державна безпека, національні інтереси, захист прав, конституційний лад, гарантії, відповідальність, збройний конфлікт.

Постановка проблеми. Національна безпека, яка складає у найбільш загальному розумінні зміст забезпечення національних інтересів, є динамічною системною категорією. Зміна національних пріоритетів тягне за собою коригування змісту національних інтересів, що впливає на зміст національної безпеки [1, с. 19].

Абсолютно чітко кореляційний зв'язок між національними інтересами і національною безпекою сформулював А. Єзеров, з чим не можна не погодитись, система національної безпеки спрямована на недопущення можливих загроз на-

ціональним інтересам, а в разі їх виникнення – на їх нейтралізацію та мінімізацію їх впливу; національні інтереси, цінності виступають об'єктами національної безпеки. Наявність загроз національним інтересам обумовлює проблеми зміцнення, забезпечення національної, державної безпеки.

На шляху становлення України як демократичної держави в контексті євроатлантичних прагнень України, в умовах повномасштабної агресії росії проти нашої держави кількість викликів та загроз національній безпеці суттєво збільшується, що значно актуалізує проблеми забезпечення національної безпеки, захисту національних інтересів. Вирішення їх нерозривно пов'язано з необхідністю розроблення загального уніфікованого підходу до розуміння поняття національної безпеки, співвідношення його з суміжним поняттями, – державна безпека, колективна безпека, регіональна безпека, міжнародна безпека, зокрема вивчення її складників.

Посилюють проблеми забезпечення національної безпеки, прийняття рішень у сфері безпеки сучасні активні інтеграційні та глобалізаційні процеси, поглиблення міждержавних зав'язків, коли все активніше проявляють себе разом із традиційними нетрадиційні суб'єкти, процеси, які раніше мали суто національний характер, і загалом певною мірою «стирається» грань між національними інтересами і загальними, між «внутрішніми» проблемами і загальносвітовими, посилюється взаємозалежність народів і держав. На перший план виходять питання збереження людського суспільства, людського потенціалу, сталого розвитку. Ще в 1989 році Дж. Пай і Р. Кохен писали: «Баланс між силовими теоріями і національною безпекою погано пристосований до аналізу проблем економічної й екологічної взаємозалежності. Безпека у традиційному трактуванні, ймовірно, не є принциповим питанням, з яким стикаються уряди». Водночас поняття безпеки традиційно продовжує базуватися на ціннісному, гуманістично-цивілізаційному підході.

Дослідження правового регулювання відносин у сфері забезпечення національної безпеки свідчить, що окремі терміни і поняття, що загально використовуються, або не визначаються нормативно-правовими актами, або визначаються по-різному, що породжує проблеми тлумачення норм закону і може призвести до помилок у правозастосовній практиці. Триває дискусія щодо змісту дефініцій «безпека», «національна безпека», «державна безпека» і в науці.

Поняття «національна безпека», «державна безпека» і «безпека держави» є семантично схожими, але не тотожними, хоча, за твердженням С. Гордієнка, внаслідок «міждисциплінарного транзиту» такі похідні категорії «безпеки» (національна безпека, державна, воєнна та ін.) поступово «розмиваються», а їх зміст утрачає свою категоріальну чіткість [2, с. 115].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпечення національної, державної безпеки, зокрема в контексті міжнародної безпеки, конституційної безпеки, присвячені праці багатьох науковців, зокрема В. Антонова, Ю. Бисаги, А. Возженікова, С. Гордієнка, О. Данільяна, О. Дзьобанья, Л. Дешко, І. Дороніна, А. Єзерова, В. Картавцева, В. Колісника, Н. Матрусова, Г. Нечипорук, М. Орзіха, В. Пилипчука, О. Сосніна, О. Турченко, О. Українчука, Ю. Шемшученка, Т. Шуберта, В. Яценка та інших.

Водночас можна стверджувати, що питання забезпечення національної безпеки, розуміння та співвідношення понять «національна безпека», «державна безпека» залишаються дискусійними і актуальними.

Метою наукової статті є критичний аналіз підходів до розуміння і співвідношення понять «національна безпека» і «державна безпека».

Основний текст. Зазначимо, що в міжнародних актах, законодавстві України дослідниками використовуються обидва терміни – «національна безпека» і «державна безпека».

Вперше концепція національної безпеки була сформульована В. Ліппманом: «Нація перебуває у стані безпеки, коли немає необхідності жертвувати своїми законними інтересами з метою уникнути війни і коли вона може захистити за необхідності ці інтереси шляхом війни» [3, с. 4].

Фонд національної та міжнародної безпеки при ЮНЕСКО застосовує термін «національна безпека» і розуміє його як «систему державних і громадських гарантій, що забезпечують стабільний розвиток нації, захист базових цінностей та інтересів, джерел духовного і матеріального добробуту від внутрішніх і зовнішніх загроз» [4], визначаючи її основну мету – захист основних, фундаментальних цінностей та інтересів, джерел духовного і матеріального добробуту нації.

В. Антонов розглядає національну безпеку в статичному розумінні через взаємодію і діяльність у тріаді «природа – людина – суспільство», як «стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз» [5, с. 135]. Аналогічно через стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, національних ресурсів і цінностей, державних, громадських і особистих інтересів від внутрішніх і зовнішніх небезпек і загроз розуміють національну безпеку і А. Возженіков, Н. Матрусов, водночас наголошується, що вона «характеризується таким станом країни, за якого забезпечується її цілісність і внутрішня стабільність, суверенний і прогресивний розвиток, можливість виступати самостійним і повноправним суб'єктом міжнародних правовідносин» [6, с. 61–62].

У контексті наведеного інтерес становить позиція А. Єзерова, який пропонує тлумачити національну безпеку «по суті», через стан захищеності, і «по фор-

мі», через систему «нормативних, організаційних, інституційних гарантій (заходів), що забезпечують стабільний розвиток держави і суспільства» [6, с. 61]. Такий підхід науковця подібний до підходу О. Українчука, який сутнісний складник поняття тлумачить через «стан оптимального функціонування і розвитку громадянського суспільства, правової держави та їх структурних компонентів», а формальну – через цілеспрямовану діяльність людей і їх колективів [7, с. 14].

Зазначимо, що такий підхід піддається також і критиці, зокрема Ю. Бисага, Л. Дешко, Г. Нечипорук вказують, що за такого розуміння нівелюється динаміка – сукупність заходів, спрямованих на виявлення загроз національній безпеці [8, с. 48]. Аналогічної думки дотримуються і С. Гордієнко та І. Доронін [9, с. 83].

Можна зустріти і більш широкі підходи для визначення цієї дефініції. Так, Н. Ушаков розглядає національну безпеку як реальну спроможність бути вільним від зовнішньої небезпеки; Г. Браун, колишній міністр оборони США, як здатність зберігати фізичну цілісність і територію, контролювати свої кордони, підтримувати економічні відносини з іншими країнами світу, захищати від зовнішнього негативного впливу свої інститути та систему управління [10, с. 27].

Політична енциклопедія дає два визначення державної безпеки: як «сукупність умов та інститутів, які покликані гарантувати суверенітет держави, охорону / захист її території, населення, державних інститутів та зовнішніх загроз» та як «стан рівноваги між військовим і соціально-економічним потенціалом країни та комплексом загроз, здатних призвести до конфлікту» [11, с. 202–203].

Державну безпеку як складне, багатоаспектне поняття аналогічно тлумачать як «стан захищеності» конкретного соціального об'єкта (В. Гончаренко, М. Потєбенько, С. Яценко) / «захищеність» (М. Мельник, В. Пилипчук, М. Хавронюк) або як певний стан суспільного та державного ладу або його засад, що характеризується міцністю, непорушністю, незалежністю, захищеністю [12, с. 36].

С. Гордієнко наголошує, що безпека держави – це здатність системи суспільних відносин забезпечити оптимальне функціонування інститутів держави (насамперед державної влади), безпеку особи, суспільства і держави за конкретного балансу їх життєво важливих інтересів [13, с. 72], тобто це безпека «державно-політичного, конституційно легітимізованого політичного ладу держави від змін його неконституційним шляхом; державотворення і конструктивної політики задля стабільності суспільства; політичного суверенітету; територіальної цілісності України і недоторканності її кордонів; інститутів державної влади; національно-державних інтересів у сфері економіки задля ефективної реалізації соціального призначення держави – забезпечення подальшого розвитку особи, суспільства та держави» [9, с. 85].

Щодо законодавства, то вперше термін «національна безпека» з'явився у Законі США «Про національну безпеку» від 18 вересня 1947 року [14]. Поняття

«державна безпека» на територіях, що входять до складу сучасної України, вперше згадується у прийнятому у серпні 1881 року «Положенні про заходи щодо охорони державного порядку та громадського спокою» [15]. Воно трактувалося як однопорядкове з терміном «громадська безпека».

У сучасній Україні історично першим у законодавство був включений термін «державна безпека» та «безпека держави». Так, Законом УРСР № 404-12 від 24.10.1990 року були внесені зміни до статті частини 2 статті 7 Конституції (Основного закону) УРСР (України) від 20.04.1978 року, що не допускали «створення і діяльність партій, інших громадських організацій і рухів, що ставлять за мету зміну ... територіальної цілісності держави, а також підрив її безпеки...»; та статті 49 щодо можливості обмеження права об'єднуватись у політичні партії, інші громадські організації в інтересах державної чи суспільної безпеки [16]. Термін «національна безпека» з'явився в статті 114-5 «Президент України» Конституції в редакції Закону № 2113-12 від 14.02.1992 року [17].

Стаття 18 Конституції України 1996 року [18] закріплює, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки. Частина 2 статті 32, частина 3 статті 34, частина 1 статті 36, частина 2 статті 39, частина 2 статті 44 передбачають можливість обмеження в реалізації передбачених вказаними статтями прав у випадках, визначених законом, зокрема в інтересах національної безпеки. Стаття 106 передбачає, що Президент України «забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави», «здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави». Стаття 116 закріплює за Кабінетом Міністрів України повноваження «здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю».

Водночас частина 3 статті 17 Конституції України покладає на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом, забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України. Дефініція терміна з'явилися в Концепції (Основах державної політики) національної безпеки України 1997 року [19] як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей. Закон «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року [20], який замінив Концепцію, тлумачить національну безпеку як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам».

І в цьому вбачається певна неузгодженість із Законом України «Про національну безпеку» від 21.08.2018 року № 2469-VIII [21], стаття 1 якого містить тлумачення і терміна «національна безпека», і терміна «державна безпека». Обидва поняття тлумачаться через термін «захищеність» державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів (у випадку державної безпеки) / інших національних інтересів (у випадку національної безпеки). Але різниця проводиться через характер загроз, від яких передбачається захищеність. Відповідно можна зробити висновок, що поняття національної безпеки є ширшим, оскільки передбачає захищеність від будь-яких реальних і потенційних загроз, водночас державна безпека – тільки від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру.

Зазначимо, що така позиція підтримується і іншими дослідниками, наприклад, державну безпеку як складник національної безпеки разом з іншими елементами розглядає О. Вовк [22, с. 46–47]; як форму (вид) забезпечення національної безпеки, яка реалізується державними інститутами з використанням розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності з метою охорони та захисту державного суверенітету, незалежності, конституційного ладу тощо – А. Янчук [23, с. 345].

Хоча існують і протилежні позиції. Так, М. Медвідь тлумачить ці поняття через «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави» та доводить необхідність звернення передусім, до терміна «державна безпека», який є ширшим, а вже потім до національної безпеки [24, с. 77–81].

Стаття 1 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 року № 2229-XII визначає Службу безпеки України як державний орган, який забезпечує державну безпеку України, – пункт 1 статті 24 передбачає, що СБУ «відповідно до своїх основних завдань зобов'язана здійснювати інформаційно-аналітичну роботу в інтересах ефективного проведення органами державної влади та управління України внутрішньої і зовнішньої діяльності, вирішення проблем оборони, соціально-економічного будівництва, науково-технічного прогресу, екології та інших питань, пов'язаних з національною безпекою України»; пункт 2 частини першої статті 25 знов під час визначення прав СБУ надає їй право «подавати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності обов'язкові для розгляду пропозиції з питань національної безпеки, у тому числі із забезпечення охорони державної таємниці». Можна зробити висновок, що у цьому Законі поняття використовуються як синоніми.

У Законі України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу

в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 року № 1780-IX використовується поняття «національна безпека», але не міститься положень щодо особливостей його тлумачення.

У науковій літературі можна зустріти і альтернативні підходи щодо тлумачення цих понять. Зокрема, І. Корж пропонував закріпити поняття «безпека України», до якого як складник входить державна безпека, і тлумачити його як «збалансований стан функціонування людини, суспільства і держави, за якого існуючі суспільні правовідносини направлені на прогнозування, попередження, своєчасне виявлення та мінімізацію впливу існуючих та потенційних викликів, ризиків, небезпек і загроз в середині та поза межами держави, або уникнення їх, що дозволяє зберегти систему суспільних та державних цінностей і забезпечити подальший їх розвиток» [25, с. 72].

Через «стан функціонування держави як універсальної політичної форми організації правління» пропонує розуміти державну безпеку і І. Козьяков, наголошуючи, що такий стан спрямований «на забезпечення захищеності державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України від зовнішніх і внутрішніх загроз, розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав» [26, с. 163].

Інтерес становить і запропонований професором С. Свірком авторський підхід до визначення поняття «державної безпеки» не через «обсяг» власне поняття, а з акцентом на зміст поняття як логічно пов'язану сукупність відповідних об'єктів (безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека) [27, с. 77].

Висновки. Наведене вище свідчить про те, що «національна безпека» – це найважливіший складник правопорядку та гарантія національного суверенітету держави, гарантія захисту національних інтересів. Як поняття національна безпека має певну універсальність, що виражає ідею єдності станів безпеки, незважаючи на її поліпредметність. Така суперечність може бути усунена шляхом правового закріплення загроз безпеці, їх масштабів, законодавчого визначення способів реагування на загрози, компетенції органів влади щодо їх усунення.

Поняття «національна безпека», «державна безпека» і «безпека держави» є семантично схожими, але не тотожними, категорія «національна безпека» є ширшою за категорію «державна безпека» і співвідносяться як ціле і складник.

Треба погодитися з тезою, що під час формування сучасної концепції безпеки повинен бути здійснений принциповий вибір між концепціями, орієтова-

ними тільки на захист інтересів осіб, нації чи окремих держав, і концепціями цілеспрямованого впливу в інтересах нації, осіб і держави для найбільш повного задоволення їх потреб як цілісного організму.

Список використаних джерел

1. Ліпкан В. Неопарадигма національної безпеки. *Право України*. 2002. № 11. С. 19–26.
2. Гордієнко С. Г. Сутність та зміст поняття «державна безпека». *Стратегічна панорама*. 2003. № 2. С. 114–120.
3. Lippman W. *US Foreign Policy*. Boston, 1943. 520 p.
4. Рекомендації Фонду національної та міжнародної безпеки при ЮНЕСКО. URL: <http://www.niisp.gov.ua>
5. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini-_d_.pdf
6. Єзеров А. Конституційна безпека як складник національної безпеки України. *Український часопис конституційного права*. 2017. № 2. С. 60–67. URL: <https://www.constjournal.com/pub/2-2017/konstytutsiina-bezpeka-yak-skladnyk-natsionalnoibezpeky-ukrainy/>
7. Українчук В. М. Забезпечення національної безпеки в умовах формування в Україні громадянського суспільства. Харків: Ун-т внутр. справ, 1996. 164 с.
8. Бисага Ю. М., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю. Міжнародна безпека, національна безпека, конституційна безпека: теоретико-правові підходи. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. Вип. 4. С. 43–49.
9. Гордієнко С. Г., Доронін І. М. Державна безпека України в сучасних умовах: проблеми компетенції державних органів. *Інформація і право*. 2021. № 2(37). С. 81–92.
10. Ситник Г. П., Олуйко В. М., Вавринчук М. П. Національна безпека України: теорія і практика: монографія; за заг. ред. Г. П. Ситника. Хмельницький; Київ: Вид-во «Кондор», 2007. 616 с.
11. Політична енциклопедія редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
12. Гордієнко С. Г. Про поняття «державна безпека». *Науковий вісник Академії СБ України*. 1998. № 6–7. С. 33–41.
13. Гордієнко С. Г. Методологічні аспекти теорії державної безпеки України та захисту інтелектуальної власності Службою безпеки: матеріали наук.-практ. конференції. *Концептуальні засади забезпечення державної безпеки України*. Київ, 9 черв. 2004 р. Київ: Вид-во НА СБ України, 2004. С. 70–73.
14. О национальной безопасности: Закон США от 18 сентября 1947 года. URL: <http://global.oup.com/us/companion.websites/9780195385168/resources/chapter10/nsa/nsa.pdf>
15. Положение о мерах к охранению государственного порядка и общественного спокойствия (18 августа 1881 г.). URL: <http://mir.zavantag.com/voennoe/433290/index.html>
16. Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР: Закон УРСР № 404-12 від 24.10.1990 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 45. Ст. 606.
17. Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) України: Закон України № 2113-12 від 14.02.1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 20. Ст. 271.
18. Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
19. Про Концепцію (Основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 10. Ст. 85.
20. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.

21. Про національну безпеку України: Закон України від 21.08.2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 24.
22. Вовк О. О. Теоретико-правовий аналіз співвідношення понять державної та зовнішньої безпеки. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 43–48.
23. Янчук А. О. Особливості вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної безпеки України в сучасних умовах. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. юридична*. 2016. Вип. 1. С. 342–355.
24. Медвідь М. М. Державна та національна безпека: понятійно-категоріальний апарат. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2017. Вип. 2. С. 74–84.
25. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття. *Правова інформатика*. 2012. № 4(36). С. 69–75.
26. Козьяков І. Законодавче визначення державної безпеки: проблеми теорії та практики. *Теорія держави і права*. 2019. № 9. С. 160–163.
27. Свірко С. Складові державної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 11. С. 72–78.

Olha Turchenko, Yurii Hrusenko. National security and state security: multivariate definition and relationship

In the most general sense, national security is the content of ensuring national interests, changing of national priorities entails adjusting the content of national interests, which, in turn, affects the content of national security. The national security system is aimed at preventing possible threats to national interests, and in case of their occurrence – at neutralizing them and minimizing their impact. The presence of threats to national interests determines the problems of strengthening and ensuring national and state security.

The article proves that «national security» is the most important component of the law and a guarantee of the national sovereignty of the state and a guarantee of the protection of national interests. As a concept, national security has a certain universality, which expresses the idea of the unity of security states, despite its multi-objective nature. Such a contradiction can be eliminated by legally enshrining security threats, their scope, legislative determination of the ways to respond to threats, competence of the authorities to eliminate them.

The concepts of «national security», «state security» and «security of the state» are semantically similar, but not identical concepts. The category «national security» is broader than the category «state security» and are related as a whole and a component.

The article demonstrates the versatility of the definition of «national security», «state security», «security of the state» and their correlation; the genesis of the introduction and changes of these categories in the legislation of Ukraine was investigated.

The authors agree with the thesis that when forming a modern concept of security, a fundamental choice should be made between concepts focused only on the protection of the interests of individuals, the nation, or individual states, and concepts of purposeful influence in the interests of the nation, individuals, and the state for the most complete satisfaction of their needs as a whole body.

Keywords: security, national security, state security, national interests, protection of rights, constitutional order, guarantees, responsibility, armed conflict.